

Teismo praktikos rinkinys

Sujungtos bylos C-245/19 ir C-246/19

**Liuksemburgo valstybė
prieš
B ir kt.**

(*Cour administrative* (Vyriausiasis administracinis teismas, Liuksemburgas)
prašymai priimti prejudicinį sprendimą)

2020 m. spalio 6 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Direktyva 2011/16/EB –
Administracinis bendradarbiavimas apmokestinimo srityje – 1 ir 5 straipsniai –
Įpareigojimas pateikti informaciją valstybės narės kompetentingai institucijai, kuri veikia gavusi
kitos valstybės narės kompetentingos institucijos prašymą keistis informacija – Informaciją, kurią
pirmosios valstybės narės kompetentinga institucija įpareigoja perduoti, turintis asmuo –
Dėl mokesčių mokėtojo atliekamas tyrimas, dėl kurio antrosios valstybės narės kompetentinga
institucija pateikė prašymą – Tretieji asmenys, su kuriais šis mokesčių mokėtojas turi teisinių,
bankinių, finansinių arba apskritai ekonominių santykių – Teisminė gynyba – Europos Sąjungos
pagrindinių teisių chartija – 47 straipsnis – Teisė į veiksmingą teisinę gynybą –
52 straipsnio 1 dalis – Apribojimas – Teisinis pagrindas – Teisės į veiksmingą teisinę gynybą
esmės laikymasis – Teisinės gynybos priemonės, dėl kurios aptariami teisiniai subjektai gali
pasinaudoti veiksminga visų reikšmingų fakto ir teisės klausimų kontrole ir veiksminga jiems
užtikrintų Sąjungos teise teisių teismine kontrole, buvimas – Sąjungos pripažįstamas bendrojo
intereso tikslas – Kova su tarptautiniu sukčiavimu mokesčių srityje ir mokesčių slėpimu –
Proporcingumas – Informacijos, susijusios su įpareigojimu ją pateikti, „numatomo reikalingumo“
pobūdis – Teisminė kontrolė – Apimtis – Asmeniniai, laiko ir materialiniai elementai, į kuriuos
reikia atsižvelgti“

1. *Pagrindinės teisės – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija – Taikymo sritis –
Sąjungos teisės įgyvendinimas – Nacionalinės teisės aktai, nustatantys Direktyvoje 2011/16
įtvirtintos keitimosi informacija gavus prašymą procedūros tvarką – Įtraukimas
(Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 51 straipsnio 1 dalis; Tarybos
direktyva 2011/16)*

(žr. 45 ir 46 punktus)

2. *Pagrindinės teisės – Teisė į veiksmingą teisminę gynybą – Teisė į veiksmingą teisinę gynybą –
Teisė į privataus gyvenimo gerbimą – Teisė į asmens duomenų apsaugą – Pagrindinių teisių
pusiausvyra – Naudojimosi Chartijoje užtikrinamomis teisėmis ir laisvėmis apribojimai –
Leistinumai – Sąlygos
(Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 7, 8 ir 47 straipsniai)*

(žr. 47–51 punktus)

3. *Pagrindinės teisės – Teisė į veiksmingą teisminę gynybą – Teisė į veiksmingą teisinę gynybą – Galimybė remtis*
(Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnis)

(žr. 54 ir 55 punktus)

4. *Europos Sąjungos teisė – Principai – Pagrindinės teisės – Apsauga nuo savavališko arba neproporcingo viešosios valdžios kišimosi – Teisė į veiksmingą teisminę gynybą – Apimtis – Juridiniai asmenys – Sprendimas dėl įpareigojimo, kuris priimtas gavus prašymą perduoti informaciją pagal Direktyvą 2011/16, ir priemonė, kuria baudžiama už tokio sprendimo nevykdymą – Įtraukimas*
(Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnis ir 52 straipsnio 1 dalis)

(žr. 57–59 punktus)

5. *Pagrindinės teisės – Teisė į veiksmingą teisminę gynybą – Teisė į veiksmingą teisinę gynybą – Naudojimosi teise į veiksmingą teisinę gynybą apribojimai, numatyti nacionalinėje teisėje – Sąlygos – Teisės esmės laikymasis – Teisės esmės sąvoka – Galimybė kreiptis į teismą, kuria užtikrinama, kad laikomasi Sąjungos teise garantuojamų teisių – Teisės turėtojo būtinybės pažeisti nacionalinę teisę ir to, kad jam būtų paskirta sankcija už šį pažeidimą, nebuvimas – Įtraukimas*
(Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnis)

(žr. 60 ir 66 punktus)

6. *Pagrindinės teisės – Privataus gyvenimo gerbimas – Asmens duomenų apsauga – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 7 ir 8 straipsniai – Taikymo sritis – Informacija, susijusi su fiziniu asmeniu, kurio tapatybė yra žinoma arba gali būti nustatyta – Informacija apie jo banko sąskaitas, finansinį turtą ir jo teisinius arba ekonominius santykius su trečiaisiais asmenimis – Įtraukimas*
(Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 7 ir 8 straipsniai)

(žr. 73 ir 74 punktus)

7. *Pagrindinės teisės – Teisė į veiksmingą teisminę gynybą – Teisė į veiksmingą teisinę gynybą – Taikymo sritis – Tretieji juridiniai asmenys – Įtraukimas*
(Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnis)

(žr. 96 ir 97 punktus)

8. *Teisės aktų derinimas – Administracinis bendradarbiavimas apmokestinimo srityje – Direktyva 2011/16 – Keitimasis informacija gavus prašymą – Vienos valstybės narės prašymas, kuriuo siekiama pradėti keitimosi informacija procedūrą, kitai valstybei narei –*

Pastarosios valstybės narės sprendimas, priimtas dėl prašymo perduoti informaciją – Įpareigojimas informaciją turinčiam juridiniam asmeniui ją pateikti kompetentingai institucijai, kad nebūtų paskirta sankcija – Teisė į veiksmingą teisminę gynybą – Nacionalinės teisės aktai pagal kuriuos negalima tiesiogiai apskūsti sprendimo dėl įpareigojimo – Informaciją turintis juridinis asmuo – Neleistinumas – Fizinis asmuo, dėl kurio, kaip mokesčių mokėtojo, atliekamas tyrimas pateikus prašymą, ir tretieji juridiniai asmenys, susiję su aptariama informacija – Leistinumas (Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 7, 8 ir 47 straipsniai; Tarybos direktyva 2011/16)

(žr. 69, 76, 78–85, 87–93, 98, 101, 104, 105 punktus ir rezoliucinės dalies 1 punktą)

9. *Teisės aktų derinimas – Administracinis bendradarbiavimas apmokestinimo srityje – Direktyva 2011/16 – Keitimasis informacija gavus prašymą – Prašymas dėl informacijos, adresuotas šią informaciją turinčiam asmeniui – Sprendimo dėl įpareigojimo, šios valstybės narės skirtu administruojamajam asmeniui, teisėtumas – Sąlyga – Prašomos informacijos numatomas reikalingumas – Prašančiajai institucijai tenkantis vertinimas – Teisminė kontrolė – Ribos – Kriterijai, į kuriuos reikia atsižvelgti (Tarybos direktyvos 2011/16 1 straipsnio 1 dalis ir 5 straipsnis)*

(žr. 110–116, 124 punktus ir rezoliucinės dalies 2 punktą)

Santrauka

Pagrindinių teisių chartijoje užtikrinama teisė į veiksmingą teisinę gynybą reiškia, kad informaciją, kurią nacionalinė institucija prašo pateikti per valstybių narių bendradarbiavimo procedūrą, turintiems asmenims turi būti leidžiama tiesiogiai apskūsti šį sprendimą. Vis dėlto valstybės narės gali nesuteikti mokesčių mokėtojui, dėl kurio atliekamas mokestinis tyrimas, ir tretiesiems asmenims, su kuriais susijusi nagrinėjama informacija, tokios tiesioginės teisių gynimo priemonės, jei yra kitų teisių gynimo priemonių, leidžiančių pastariesiems užsitikrinti minėto sprendimo netiesioginę kontrolę.

Be to, prašymas pateikti informaciją gali teisėtai būti susijęs veikiau su informacijos kategorijomis, o ne su tikslia informacija, jei šios kategorijos apibrėžiamos remiantis kriterijais, įrodančiais, kad ši informacija yra „numatoma reikalinga“.

Atsakydamas į du Ispanijos mokesčių administratoriaus prašymus keistis informacija, pateiktus atliekant tyrimą dėl Ispanijoje reziduojančio fizinio asmens F. C., Liuksemburgo tiesioginių mokesčių administratoriaus direktorius bendrovei B ir A bankui išsiuntė sprendimus įpareigoti pateikti informaciją apie banko sąskaitas ir finansinį turtą, kurių savininkas ar gavėjas yra F. C., taip pat apie įvairius teisinius, bankinius, finansinius ar ekonominius sandorius, kuriuos galėjo atlikti F. C. arba jo sąskaita ar jo naudai veikiantys tretieji asmenys.

Pagal Liuksemburgo teisės aktus, susijusius su procedūra, taikoma keitimuisi informacija gavus prašymą apmokestinimo srityje, klostantis faktinėms aplinkybėms tokie sprendimai dėl įpareigojimo negalėjo būti skundžiami. Vis dėlto bendrovės B, C ir D bei F. C. pateikė skundus *Tribunal administratif du Luxembourg* (Liuksemburgo administracinis teismas), prašydami, pirma, juos pakeisti arba, nepatenkinus šio prašymo, panaikinti. Administracinis teismas pripažino turintis jurisdikciją nagrinėti šiuos skundus ir nusprendė, kad Liuksemburgo teisės aktai neatitinka Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 47 straipsnio,

kuriame įtvirtinta kiekvieno asmens, kurio teisės ir laisvės, garantuojamos Sąjungos teisės, yra pažeistos, teisė į veiksmingą teisinę gynybą, todėl šių teisės aktų nereikėjo taikyti. Dėl esmės minėtas teismas iš dalies panaikino sprendimus dėl įpareigojimo, manydamas, kad tam tikra prašoma informacija nebuvo numatomai reikalinga.

Liuksemburgo valstybė apskundė šiuos sprendimus *Cour administrative* (Vyriausiasis administracinis teismas, Liuksemburgas), šis nusprendė kreiptis į Teisingumo Teismą, be kita ko, dėl Chartijos 47 straipsnio išaiškinimo. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar pagal šį straipsnį draudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos informacijos turintis asmuo (kaip antai bendrovė B), mokesčių mokėtojas, dėl kurio atliekamas mokestinis tyrimas (kaip antai F. C.), ir su šia informacija susiję tretieji asmenys (pavyzdžiui, bendrovės C ir D) neturi galimybės tiesiogiai apskusti sprendimo dėl įpareigojimo. Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas dėl pagal Direktyvą 2011/16¹ valstybėms narėms suteiktos galimybės keisti informaciją, su sąlyga, kad ji yra „numatomai reikalinga“ administratoriui ir nacionalinės mokesčių teisės aktų taikymui, apimties.

2020 m. spalio 6 d. Sprendime bylose C-245/19 ir C-246/19 Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendė, pirma, kad pagal Chartijos 47 straipsnį, siejamą su jos 7 ir 8 straipsniais (kuriuose atitinkamai įtvirtinta teisė į privataus gyvenimo gerbimą ir teisė į asmens duomenų apsaugą) ir 52 straipsnio 1 dalimi (pagal kurią tam tikromis sąlygomis leidžiama riboti naudojimąsi tam tikromis pagrindinėmis teisėmis):

- draudžiama, kad valstybės narės teisės aktuose, įgyvendinančiuose Direktyvoje 2011/16 įtvirtintą keitimosi informacija procedūrą gavus prašymą, atmetama galimybė, jog sprendimas, kuriuo šios valstybės narės kompetentinga institucija įpareigoja informaciją turintį asmenį pateikti jai šią informaciją, kad būtų patenkintas kitos valstybės narės kompetentingos institucijos prašymas keisti informaciją, būtų apskustas tokio asmens, tačiau

- nedraudžiama, kad remiantis šiais teisės aktais mokesčių mokėtojas, dėl kurio toje kitoje valstybėje narėje atliekamas tyrimas pateikus minėtą prašymą, ir tretieji asmenys, susiję su nagrinėjama informacija, negali apskusti tokio sprendimo.

Konstatavęs, kad Chartija taikytina, kai pagrindinėje byloje nagrinėjamais nacionalinės teisės aktais įgyvendinama Sąjungos teisė, Teisingumo Teismas pažymėjo, pirma, kiek tai susiję su teise į veiksmingą teisinę gynybą, kad fizinių ir juridinių asmenų apsauga nuo savavališko ar neproporcingo viešosios valdžios institucijų kišimosi į jų privačios veiklos sritį yra bendrasis Sąjungos teisės principas ir ja gali remtis juridinis asmuo, kuriam skirtas sprendimas įpareigoti pateikti informaciją mokesčių administratoriui, siekdamas ginčyti šį sprendimą.

Atsižvelgdamas į tai, Teisingumo Teismas priminė, kad, nesant šią sritį reguliuojančių Sąjungos teisės aktų, naudojimasis teise į veiksmingą teisinę gynybą gali būti ribojamas nacionalinės teisės aktų, jeigu laikomasi Chartijos 52 straipsnio 1 dalyje nustatytų sąlygų. Pagal šią nuostatą, be kita ko, reikalaujama paisyti Chartija užtikrinamų teisių ir laisvių esmės.

¹ 2011 m. vasario 15 d. Tarybos direktyva 2011/16/ES dėl administracinio bendradarbiavimo apmokestinimo srityje ir panaikinti Direktyvą 77/799/EEB (OL L 64, 2011, p. 1), iš dalies pakeista 2014 m. gruodžio 9 d. Tarybos direktyva 2014/107/ES (OL L 359, 2014, p. 1).

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas patikslino, kad Chartijos 47 straipsnyje įtvirtintos teisės į veiksmingą teisinę gynybą esmė, be kita ko, apima šios teisės turėtojo galimybę kreiptis į teismą, turintį jurisdikciją užtikrinti Sąjungos teisės garantuojamų teisių ir laisvių paisymą ir šiuo tikslu nagrinėti visus teisės ir fakto klausimus, svarbius jo nagrinėjamam ginčui išspręsti. Be to, tam, kad galėtų kreiptis į tokį teismą, šis asmuo negali būti priverstas pažeisti teisės normos ar pareigos ir jam neturi būti skirta sankcija už šį pažeidimą. Teisingumo Teismas konstatavo, kad pagal šiuo atveju taikytinus nacionalinės teisės aktus tik tuo atveju, kai sprendimo dėl įpareigojimo adresatas nesilaiko šio sprendimo ir vėliau jam dėl šios priežasties skiriama sankcija, jis turi galimybę netiesiogiai ginčyti minėtą sprendimą, pateikdamas skundą dėl tokios sankcijos. Vadinas, tokiais nacionalinės teisės aktais nesilaikoma kartu siejamų Chartijos 47 straipsnio ir 52 straipsnio 1 dalies.

Antra, dėl mokesčių mokėtojo, dėl kurio buvo priimtas sprendimas dėl įpareigojimo, teisės į veiksmingą teisinę gynybą Teisingumo Teismas konstatavo, kad toks mokesčių mokėtojas kaip fizinis asmuo turi Chartijos 7 straipsnyje įtvirtintą teisę į privataus gyvenimo gerbimą ir jos 8 straipsnyje įtvirtintą teisę į veiksmingą teisinę gynybą ir kad pateikus su juo susijusią informaciją valdžios institucijai gali būti pažeistos šios teisės, o tai pateisina tai, kad suinteresuotasis asmuo galėtų pasinaudoti teise į veiksmingą teisinę gynybą.

Vis dėlto Teisingumo Teismas pridūrė, kad reikalavimas paisyti šios teisės esmės nereikia, kad mokesčių mokėtojas turi galimybę pasinaudoti tiesiogine teisių gynimo priemone, kuria visų pirma siekiama užginčyti konkrečią priemonę, jeigu skirtinguose kompetentinguose nacionaliniuose teismuose yra viena ar kelios teisių gynimo priemonės, leidžiančios jam netiesiogiai užsitikrinti veiksmingą šios priemonės teisminę kontrolę, ir šiuo tikslu jam nereikia prisiimti sankcijos skyrimo rizikos. Nesant tiesioginės teisių gynimo priemonės dėl sprendimo dėl įpareigojimo, šis mokesčių mokėtojas turi turėti teisę apskūsti pasibaigus tyrimui priimtą sprendimą dėl patikslinimo ar mokesčių dydžio perskaičiavimo ir šiomis aplinkybėmis galimybę netiesiogiai ginčyti pirmąjį iš šių sprendimų, taip pat jo pagrindu surinktų įrodymų gavimo ir panaudojimo sąlygas. Todėl Teisingumo Teismas nusprendė, kad teisės aktai, pagal kuriuos tokiam mokesčių mokėtojui neleidžiama tiesiogiai apskūsti sprendimo dėl įpareigojimo, nepažeidžia teisės į veiksmingą teisinę gynybą esmės.

Be to, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad tokie teisės aktai atitinka Sąjungos pripažintą bendrojo intereso pagrindą kovoti su tarptautiniu sukčiavimu mokesčių srityje ir mokesčių slėpimu, stiprinant šioje srityje kompetentingų nacionalinių institucijų bendradarbiavimą, ir kad jais paisoma proporcingumo principo.

Trečia, dėl trečiųjų asmenų, su kuriais susijusi nagrinėjama informacija, padėties Teisingumo Teismas analogiškai nusprendė, kad šių trečiųjų asmenų teisės į veiksmingą teisinę gynybą įgyvendinimas, kai yra priimtas sprendimas dėl įpareigojimo, kuris galėtų pažeisti jų teisę į apsaugą nuo savavališko ar neproporcingo viešosios valdžios kišimosi į jų privačios veiklos sritį, gali būti ribojamas nacionalinės teisės aktu, pagal kuriuos neleidžiama tiesiogiai apskūsti tokio sprendimo, jeigu šie tretieji asmenys, be kita ko, turi veiksmingų jų teisių gynimo priemonių, kaip antai galimybę pareikšti ieškinį dėl atsakomybės.

Teisingumo Teismas nusprendė, kad sprendimas, kuriuo kompetentinga valstybės narės institucija įpareigoja informaciją turintį asmenį pateikti jai šią informaciją, kad būtų patenkintas prašymas keistis informacija, laikytinas susijusiu su „numatoma reikalinga“ informacija, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2011/16, kai joje nurodoma aptariamą informaciją turinčio asmens ir mokesčių mokėtojo, dėl kurio atliekamas tyrimas pateikus prašymą keistis informacija,

tapatybė ir laikotarpis, dėl kurio atliekamas šis tyrimas, ir ji yra susijusi su sutartimis, sąskaitomis faktūromis ir mokėjimais, kurie, nors ir nenurodyti tiksliai, yra apriboti asmeninių, laiko ir materialinių kriterijų, iš kurių matyti jų ryšys su tyrimu ir su jais susijusiu mokesčių mokėtoju. Iš tiesų šio kriterijų derinio pakanka manyti, kad prašoma informacija akivaizdžiai neatrodo nesanti numatoma nereikalinga, todėl jos tikslesnis apibrėžimas nėra būtinas.